

Kérlekint küldött
cikkeket csak ak-
kor küldünk vissza,
ha elővegyet
mellékletnek. Kés-
zeiket hat hét-
nél tovább nem
őrizzük.

Szerkesztőség:
DII., Befejejt-
utas 47.

A NŐ ÉS A TÁRSADALOM

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE
ÉS A NÖTISZTVEISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
HIVATALOS KÖZLÖNYE

Cikkeket csak a
szerző engedelmé-
vel, lapunk egyéb
tartalmát A NŐ és
a társadalom meg-
nevezése mellett
szabad átvenni.

Kiadóhivatal:
Andrássy út 53.
Telefon 80-75.

TARTALOM: Schwimmer Rózsa: Az éjjeli munka kérdése. – Gerster Miklóst A nő a munkásvéde-
lemben. – Glosszák. – Louise Nergaard: A skandináv nők a nők éjjeli munkájának eltörlése ellen. –
Szemle. – Avril de St. Croix: A munka védelme. – A Feministák Egyesületének hivatalos közleményei. –
A Nőtisztviselők Országos Egyesületének hivatalos közleményei.

Lapunk e havi számát a munkásnő-kér-
désnek szántuk. Vezérelvet a társadalomnak
fajpolitikai szempontból nem különleges mun-
kásnő-védelemre, hanem általános – minél
kiterjedtebb – munkásvédelemre és általános
nővédelemre, azaz: az anyaság védelmére és
anyasági biztosításra, meg a háztartás reform-
jára van szüksége.

AZ ÉJJELI MUNKA KÉRDÉSE.

Írta: SCHWIMMER RÓZSA.

A feministák még a kákán is csomót
keresnek! Ezzel a szemrehányással találko-
zunk, amikor a Feministák Egyesülete az ipar-
üzemekben alkalmazott nők éjjeli munkájának
eltiltásáról szóló törvényjavaslat ellen állást
foglalt. Okvetetlenkedést, házsártoskodást
olvastak bele kritikánkba, feminista egyoldalú-
ságot tiltakozásunkba.

A nőmozgalom elemi kötelessége a nő
munkára való jogát megvédeni. Rosszindulat
és rosszul alkalmazott jóindulat ellen egyaránt.
A nő gyáripari éjjeli munkájának eltiltása
mind a két indulatból táplálkozik: kettős kö-
telesség tehát ettől a védelemtől megóvni a
munkásnőt.

A nőmozgalom tiltakozik a női munka
„védelemnek” nevezett minden olyan szabá-
lyozása ellen amely a férfi munkájának tör-
vényeitől elüt. A kivételes szabályozás ugyanis,
akár polgári, akár munkásfoglalkozásról van
szó, az emberi társadalom munkájából ki nem
küzöbölhető női munka versenyképessé-
gét súlyosan csökkenti.

Nem mintha a munkaviszonyok szabályo-
zásának elve ellen küzdene a feminizmus. Sőt!
Nem is a nők különleges érdekeinek védelme

ellen tiltakozik. Csakhogy tényleges munkás-
védelmet és igazi nővédelmet követel

Szükség van a munkásvédelemre: annak
azonban férfi- és nőmunkásra egyaránt ki kell
terjednie. És szükség van nővédelemre annak
meg ki kell terjednie az ipari munkásnőn kívül
minden más foglalkozásbeli asszonyra is. Az
egyetlen szükséges nővédelem ugyanis az anya-
sági védelem és biztosítás.

Az éjjeli munka egészségügyi szempont-
ból káros. Összes hátrányait a férfimunkás
éppúgy érzi mint a nő. Orvosok állítják és
a tapasztalat bizonyítja, hogy a mi éghajla-
tunk alatt a nappali alvás nem olyan üdítő és
erőpótló mint az éjszakai és hogy az éjszakai
munka, többek közt a mesterséges világítás
miatt is, fárasztóbb a nappalinál. Világos tehát,
hogy az éjjeli munkát általában be kell tiltani.

Mindenkor lesznek persze üzemek, ame-
lyeknek éjjeli munkája nélkülözhetetlen. Ilye-
nek a világítási üzemek, a közforgalmat szol-
gálók, a sajtó és hasonlók. Ezekben az éjjeli
munka hátrányait rövidebb munkaidő, maga-
sabb bér, sűrűbb munkaszabadság és egyéb
kedvezmények biztosításával kell ellensúlyozni.

Az elkerülhetetlen éjjeli munkából kétség-
telenül ki kell zárni az ifjúmunkásokat, de
semmi ok sincs arra, hogy a felnőtt női mun-
kást is eltiltsák tőle. A háztartási munkát
mindjobban csökkentő technikai haladás és
iparosítás a hajadon és házas nőt belekényszeríti
a kenyérkereseti munkába. A proletár nő
nem azért választja éppen a gyáripari munkát,
mert ez vágyainak netovábbja, hanem mert
elérhetőségeinek a netovábbja. A cseléd és
az otthonmunkás sorsa mellett szinte fejedelmi
a gyáripari munkásnő pályája. Egyéni szabad-
sága és családalapítás! lehetősége a cseléd-
nek nincsen, a gyáripari munkásnőnek van
Az otthon munkásnő a legszörnyűbb éhbérért,

rémmesébe illő viszonyok közt, minden korlátozás nélkül robotol Semmi köszönet sincs tehát abban, ha „a családja körében” keres tén tizedrésznnyit, amennyit a legrosszabb bérviszonyok mellett is sokkal rövidebb munkaidő alatt keres házon kívül

A nő a gyáripari munkában felemás helyzetéből eredő súlyos hátrányokkal terheltlen kerül versenybe a férfimunkással. Ezt a hátrányt nem szabad indokolatlan növedő intézkedésekkel még súlyosbítani, mert ezzel csak a nő előtt nyitva álló még rosszabb munkakörökbe szorítják vissza a proletárnőt.

A munkásmozgalomnak már régen tévesnek felismert jelszava szerint a proletár nőnek nincsen szüksége nőmozgalomra, mert a proletárnőnek teljes mértékben megvan a munkára való joga Az egyetemes – polgári és proletár nőmozgalomra fel nem osztható – feminizmus ezzel szemben arra utal, hogy a proletár nő munkára való jogát ugyanazok a társadalmi és jogi intézmények korlátozzák, amelyek a polgári osztály asszonyait akadályozzák munkájuk szabad érvényesítésében. A proletárnő versenyképességét a férfimunkás javára csökkenti az, hogy egyes munkaágakban egyáltalában nem foglalkoztatnak nőket. (Nálunk pl. többek közt a cukrászati iparban a munkások vétója, az ékszerésziparban a munkaadók ellenállása miatt nem fogadtak el eddig női tanoncot és munkást; csak a feminista mozgalom hatása alatt kezdenek ezek a pályák is megnyílni a nők előtt.)

Igy hát, mint a pályaválasztásban osztályának férfiival szemben hátrányban levő polgári nő, a keresetágak szűkített kötete korlátozódik a proletárnő is. Magukban e kereseti ágak egy részében pedig az alacsonyabbrendű munkára – ez nem jelenti mindig a könnyebb munkát – szorítják a nőt, természetesen megfelelően redukált hét mellett. Szakasztott úgy, mint a polgári munka berkeiben.

De kisebb bért kap a nő még ott is, ahol egyenlő munkát végez Ezt az igazságtalanságot a férfimunkás gondosabb előképzettségével indokolják. Semmiképen, vagy nagyon hamisan indokolják viszont, miért nem fordítanak ugyanannyi gondot a proletárleány előképzéséé Többnyire azzal a nyárspolgári kifogással élnek, hogy a leány utóvégre majd csak férjhez megy, lesz hát aki eltartja, míg a férfiakra a családeltartás kötelezettsége vár. Pedig a házasság mind kevésbé menti fel a nőt a kenyérkereseti munkától s mind óriásibb számban kénytelen a nő a családfentartás terhét a kenyérkereseti munkában rejlő részben is megosztani a férjével. Hiszen a proletár férfi, akár csak a polgári, legjobb bér mellett sem kereset meg egymaga annyit, amennyi szükséges

mindazoknak az árúknak a megvásárlására, amiket hajdanában az asszonyok maguk termeltek a házban (szappan, gyertya, vészon, ecet, kenyér, stb.).

A férfi- és a nőmunkás, amúgy is a nő rovására egyenlőtlen, versenyébe a nő éjjeli munkájának eltiltása újabb, megint csak a nőt terhelő, káros elemet visz be.

Az éjjeli munkára berendezett üzemeknek természetesen kényelmetlen az olyan munkásanyag, amelyet törvény külön szabályzatokkal kivon az üzem általános rendelkezései alól/ Vagy teljesen kiteszi tehát a „védett” elem szűrét és kizárólag védtelen férfiakkal dolgoztat, vagy a törvényes megszorítások ellenértékéül, ha az üzem nem nélkülözheti a női munkát, kisebb fizetésre szorítja a védetteket, a jobban fizetett éjjeli munka pedig a férfiakra marad.

A nő foglalkozási pályái megcsappannak, bére pedig csökken. Az éjjeli üzemekből való kiszorítás és a nappalikba való kényszerítés emezekben is csökkentti a nagyobb – és éppen az egyoldalú törvényes korlátozás miatt szélesebb területre el nem osztható – kínálat útján a béreket.

A nő éjjeli munkájának eltiltása így a nő nappali munkájának bérét általánosan lenyomhatja. Mit nyer tehát a védett nő és a családja?

Azt, hogy az asszony jövedelmének fokozására pótlás után kénytelen nézni Hiszen neki élnie kell, meg azoknak is, akik munkája béréből

* A nő éjjeli munkája eltiltásának következményei Az angol kékkönyvek adataiból: A tilalom életbeléptetése után Irland egy kerületében 656 munkásnőt bocsájtottak el a könnyűnek és nem egészségtelennek elismert vészon-fehéritési munkából. Új-Zélandban fehérmeműtisztítók kínaiakat alkalmaztak a tilalom kapcsán elbocsájtott nők helyett. Egy londoni cukorkagyár amióta nőket nem foglalkoztathat éjjeli munkával Japánban készített cukorkákat. J. A. Hobson „The Evolution of the modern Capitalisme” című művében idézi, hogy a damasztiszvők a szabályozás után kénytelenek voltak az összes nőket elbocsátani és férfiakkal helyettesíteni, mert a damasztiszvősnél nem szüntethető be a munka egy adott órában, mert a munkát csak a teljes minta elkészítése után fejezhetik be. Az angol nyomdaiparban a tilalom valóságos harcot idézett elő férfi- és nőmunkások között. A tilalom életbeléptetése előtt egyenlő munkáért egyenlő bért kaptak, utána a nők éppen a legjobban fizető nagyüzemekből kiszorultak, ezért kénytelenek voltak az éjjel nem dolgozó kis üzemekben kisebb bérért kínálkozni. A törvényes munkásvédelem 1900-iki nemzetközi kongresszusán egy francia küldött arról számolt be, hogy a Franciaországban 1892-ben életbeléptett tilalom után 5000 betűszedőnőt bocsájtottak el. Ezek közül sok házas és özvegy gyermekét tartotta el. Míg azonban a betűszedőnőket eltiltotta a törvény az éjjeli munkától, addig az újsághajtogatást megengedte így sok nő jobb munka hiányában ezt vállalta s így ugyanaz a munkásnő, aki éjjeli munkájával heti 40-50 frankot keresett, a tilalom védelmének hatása alatt ugyancsak éjjeli munkával heti 15 frankot keresett. Az Imprimeries des Arts et Metiers 200 nőt foglalkoztatott, a tilalom után valamennyit elbocsájtották.

élnék: öreg szülők, nyomorék testvérek, vértelen gyerekek. Otthonmunkát vállal hát és azt „védett” éjszakáiban otthon végzi, nem a gyár villanyfénye, hanem büzlő lámpa, sercegő mécses lobogó fénytelenése mellett, nem a hivatalos éjjeli munkáért járó aránylag jó bérért, hanem az otthonmunkáért járó semmi fejében. Ha otthonmunkát nem kap vagy nem vállal, a legvédettebb éjjeli munkával egészítheti ki nappali munkájának kerését. Egészségi lapot válthat Ezt úgylis kifejezetten olyanok számára termelte a prostitúció szabályozása, akik tisztességes főfoglalkozás mellett mellékesen a prostitúciót szolgálják.

Az eddig vázoltak azonban még a legjobb esélyek, mert azon alapulnak, hogy az éjjeli munka tilalmával sújtottak nappali munkára benmaradhattak a gyáriparban.

A nő éjjeli munkáját régebben eltíltó országok tapasztalata szerint azonban a kivételes tilalom a munkásnők nagy részét teljesen kiűzte a gyáriparból Ezek teljesen az otthonmunka, vagy a prostitúció áldozatai lettek.

Így fest az érdekelt meghallgatása nélkül, nemzetközi egyezmény alapján alkotott munkásnővédelem.

A nemzetközi törvényes munkásvédelmi egyesületnek a kölni kongresszuson választott bizottsága 1903 szeptember 11-iki ülésén kezdeményezte és több évi diplomáciai tárgyalás után 1906 szeptember 26-án tizennégy európai állam egyezményben elfogadta a nő éjjeli munkájának eltíltását.

Álhumanizmus, álszemérem és a nő kenyérkereseti munkája ellen táplált nyílt rosszakarat kötött paktumot ebben az egyezményben.

Az álhumanizmust szolgáltatták, akik társadalompolitikai naivitással, a hatás előre látása nélkül a tilalommal a nőt és a családot tényleg védeni hitték Ezekhez tartozik a jóakaróan szentimentális – nem munkás és nem munkaadó – polgárság és a férfi és nő viszonyának mérlegelésében abszolúte polgáriás felfogású szociáldemokrácia.

Az egyezmény országaiban a szociáldemokrata pártok lelkesen támogatták a nők éjjeli munkájának eltíltását A szociáldemokrata asszonyok – különösen a skandináv országokban – kétségbeesetten védekeztek pártjuk állásfoglalása ellen. A férfiak és nők éjjeli munkájának egyetemleges eltíltásáért való küzdelmet követelték a pártjuktól, de hiába A tágabb követelést mellőzve, csak a nő éjjeli munkájának eltörlésére törekedtek Az önrendelkezést legjobban sürgető szociáldemokrácia nem fogja fel, hogy maga a nő tudja legjobban, milyen védelemre van szüksége. A magyarországi szociáldemokrata párt közlönye a nő éjjeli munkájának eltíltását olyan vívmánynak

mondja, amelyre „méltán büszke lehet az a munkásmozgalom, amely évtizedek következetes munkájával csikarta ki”. (Népszava, jan. J3.)

A törvényhozások többségét álszemérem vitte az egyezmény megkötésére és keresztülvitelére. Amikor az anyák jólétéről, jövő generációk satnyulásáról szavaltak az egyezményt kezdeményező álhumanisták, egyszerűen nem illett tiltakozni A nővédők urak nem láttak a dolog mélyére, az érdekelt asszonyoknak nem volt szavuk a kérdésben, győzött hát az álhumanizmussal társult álszemérem, amely kulturszínezetű jelszavakkal józanul szembenézni restéi

Az egyezményben végül a női munka elvi ellenzése is érvényesült. Ezt a magyar képviselőházban január 12-én benyújtott törvényjavaslat indokolása egész nyíltan bevallja, mondván: „Egyébként a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a nőmunkások száma az iparban nagyobb arányban nő, mint a férfiaké, sem közgazdasági, sem szociálpolitikai szempontból nem tekinthető tehát károsnak az oly törvényi rendelkezés, mely a természetellenes fejlődési irányzatnak – legalább közvetve – némi korlátozására alkalmas”. (Törvényjavaslat indokolása 9-10. old.)

Íme tehát a nyílt rosszakarat. Felismeri, hogy az egyoldalú védelem a női munka terfoglalásának korlátozására alkalmas, azért megadja a vívmányt, amelyre a nő humánus védelme ürügyén büszke a munkásmozgalom.

Ugyanezt fejezte ki a nemzetközi törvényes munkásvédelmi egyesület ipari szakosztályának 1903 március 23-án tartott ülésén Andor Endre, amikor a következő vezérelv kimondását ajánlottat „A női munka minden szabályozásának végcélja, hogy a nőt a családba visszavezesse”. A családba visszavezetés nyárspolgári füleknek jóleső körülírása az éhezés jogának és a férfitől abszolút függés kényszerének.

A nő helyzetére vonatkozó legelkopottabb banalítások sem jutottak el a törvényhozó urakig, de a szociáldemokrata pártok megértéséig sem, mert különben ezek is, amazok is tudnák, hogy úgy közgazdasági, mint fajpolitikai szempontból elsőrangú szükséglet a nő kenyérkereseti munkája.* Nem pedig természetellenes és egyelőre szükséges rossz.

A „Munkásügyi Szemle” 1911 febr. 20-iki számában A nők élettartama Németországban címen írja: „A németországi hivatalos statisztika szerint a női nem élettartama a; utolsó 20 évében nagyban növekedett és jelenleg sokkal nagyobb, mint a férfiaké Az átlagos különbség a férfi és a nő élettartama között hat év a nő javára; magában véve a nők életkorának átlaga, mely az 1870-80-ra vonatkozó statisztika szerint 425 év volt, jelenleg 55 évre emelkedett. Ezen adatok nagy fontosságúak és jogosan arra engednek következtetni, hogy a nők életviszonyai és életmódja az utolsó időben javultak.

A nő érdekeit mélyen sértő nemzetközi egyezmény újabb súlyos érv a nő politikai egyenjogúsítása mellett. Illusztrálja, aláhúzza, milyen szigorúan logikus a nő választójogának minden női törekvés élére való állítása.

A törvényhozás vagy egyáltalában elhanyagolja a nő érdekeit, vagy egyoldalú, férfias megvilágításban látja – hiszen másképp nem is láthatja – a nő ügyeit. Nagyképűen – ha jóhiszeműen is – védelmet alkot és diadalmasan hivatkozik a férfinek arra az emberfölötti tehetségére, hogy a magáé mellett a nő érdekeit is tudja képviselni.

Ott, ahol a nők maguk képviselhetik az érdekeiket, érvényre jut a nő éjjeli munkájának eltöltése elleni állásfoglalás. Finnországban Vera Hjelt asszony országos iparfőfelügyelő és a finn országgyűlés tagja, a nő éjjeli munkájának kivételes tilalma eredményeinek tanulmányozása alapján sürgeti az ipari éjjeli munka általános megszüntetését. Olyan értelemben, hogy a tilalom körébe nem vonható üzemekben a nők is dolgozhatnak, a többi üzemből pedig férfi se dolgozhat éjszaka. Norvégia nem csatlakozott ugyan a berni egyezményhez, de azért 1909-ben megkísérelte a nő éjjeli munkájának tilalmát törvénybe iktatni. Eredetileg a képviselőház (Lagsting) egy szavazattöbbséggel elfogadta, a felsőház (Odelsting) pedig elvetette a javaslatot. Mire a Lagsting újra elővette a törvényt, a norvég munkásnők számos gyűlésben és memorandumban tiltakoztak a kivételes szabályozás ellen. Öregebb munkás-

Ugyanezen statisztika szerint a férfiak életkorának átlaga 10.7 évvel, a nőké 12.5 évvel emelkedett. Az átlagos életkornak a férfiak és nőknél észlelt különbségét a férfiak hivatásának, illetőleg a hivatásos munka folytán a szervezet nagyobb mérvű igénybevételének akarják tulajdonítani. Ez azonban nem állja meg helyét, mert azon tagadhatatlan tény, hogy a nők éppen az utolsó tíz évben a hivatásos keresetben, a produktív munkában sokkal intenzívebben vesznek részt, inkább azt látszik bizonyítani, hogy a nő részvétele a produktív munkában bizonyos fókig határozottan kedvező hatással van a nők egészségügyi viszonyaira és ezeket mindenesetre kedvezőbben befolyásolja, mintha a keresetben nem vesznek részt. Azok az aggályok, melyek szerint a nő egészsége a kereset munkájában való részvételével kárt fog szenvedni, tehát alaptalanoknak bizonyultak. Ellenkezőleg, a női hisztéria és idegesség esetei örvendetes módon csökkentek. Pedig ez ama konzervatív köröknek, melyek mint minden progresszív eszme, a nők felszabadítása ellen is foglaltak állást, egyik legerősebb ütőkártyája. Azáltal, hogy a nő meghatározott életcélt tűz ki magának, mely őt elfoglalja és céltudatos munkára ösztönzi, a téletlenségből és tervszerületlenségéből eredő idegesség megszűnik. Bizonyítják ezt Anglia és Amerika példája is, mely országokban a nő a keresetben még intenzívebben részt vesz és hol a nők mortalitásának csökkenését még nagyobb mértékben állapították meg. Angliában a nők életkorának átlaga 53 év, tehát még nagyobb, mint a német nőké, ime tehát a „természetellenes” munkábatódlás kitűnő eredménye, a melyet kivételes tilalmak vívmányával viszájára akarnak fordítani.

Lásd lapunk más helyén Louise Nergaard cikkét.

nők kijelentették, hogy a kormányjavaslat teljesen megfosztaná őket kenyerrüktől és a szegényházba kényszerítené őket.

Norvégiában a nőknek politikai joguk lévén, a tiltakozás latba esett. Az 1909 augusztus 27-iki ülésen a Lagsting is elvetette a javaslatot. Csak a három szocialista képviselő szavazott a kivételes tilalom mellett, holott a szociáldemokrata párt asszonyai hangos kifejezést adtak ellenkezésüknek. (Lásd „Een ernstig woord over afzonderlike Bescherming van Vrouwenarbeid, 1910.” és „Bescherming van Vrouwenarbeid of algemene Arbeidsbescherming?” 9. old.)

Az asszonyok világszerte maguk akarják megállapítani védelmük keretét, de ezt az akaratot csak ott érvényesíthetik, ahol politikai faktorok. Ott aztán igazi munkásvédelemre és igazi nővédelemre törekcsenek.

Az anyasági biztosítás és a háztartás reformja az az egyetlen intézkedés, amely az iparosítás okozta károkat úgy ellensúlyozza, hogy az előnyeiket a társadalom háborítatlanul élvezheti. A reánk oktroyált védelem csak olyan, mintha megsajnálánk a koldust amiért csak szárazkenyérre tengődik és nagy jószívűségünkben kicsavarnók a kezéből a kenyeret, de nem adnánk neki más táplálékot.

A mi kormányunk javaslatát tanulmányozva, szinte örülhetnénk annak, hogy a tervbe vett és ezeken kívül a nyomdákban már beígért kivételeket, meg a hatóságra bízott kivételes engedélyeket számba véve, tulajdonképpen egyáltalában nem tiltja el a nő éjjeli munkáját. Csakhogy hiába: így is kétségtelenül rontó hatása lesz a törvénynek, mert a paragrafuserdő árnyékával ijesztgethetik majd a munkásnőket. Bérleszorításra, egyéb üdvös dologra mindenesetre ez a törvény is jó. Nem volna nagy sor az egész javaslatot elvetni. Nemzetközi tekintélyünkön ez nem ütne csorbát. Hiszen komoly, nagy, minden részről sürgetett nemzetközi egyezményekből kivontuk magunkat, tekintélyünk és az érdekelték (pl. írók, színműírók) kárára: vonjuk ki magunkat ez esetben az érdekelték javára.

A NŐ A MUNKÁSVÉDELEMBEN.

Írta: GERSTER MIKLÓS.

A józan belátás nyomában fakadó kultúra teremtette meg világszerte a munkásvédő intézményeket. Ma már minden még oly kis terjedelmű ország, ha kulturáltamként óhajt szerepelni, legalább is a nagyobb ipartelepek munkásait részesíti kisebb-nagyobb fokú törvényes védelemben, s e védelmet nemcsak holt betűkkel iktatja törvénybe, hanem a törvény ébrentartásáról is gondoskodik az iparfelügyelők révén, akik arra ügyelni kötelesek hogy a hatáskörükbe utalt ipartelepek a munkásvédő rendelkezéseknek megfelelőjének.

A kultúra élén haladó országok a munkásvédelem fokozása mellett jelenleg már nem érik be a nagyobb ipartelepeknek iparfelügyelők révén való ellenőrzésével hanem ezt a hivatalos ellenőrzést a kisebb ipari műhelyekre és a hivatásos háziiparra, az úgynevezett otthonmunkára is kiterjesztik. Továbbá szükségét látják annak is, hogy iparfelügyelőkként mind nagyobb számban nőket is alkalmazzanak.

Vegyük szemügyre, mi okból alkalmaznak hivatásos iparfelügyelőkként nőket Nagy-Britanniában, Franciaországban, Németországban, stb. Ez országok bürokráciáját bizonyára nem a feminista törekvések istápolása bírta reá, hogy a nők az iparfelügyelői szolgálatra való rátermettségét igazolja. Legkevesebb sem! A hétköznapi élet kezelhetlensége nyitotta meg az asszonyoknak ezt a pályát.

A szürke, rideg, valóságos élet igazmondása már régen meghazudtolta azt a mesét, hogy a nők kizárólagos hivatása: a családi tűzhely gondozása. Hiába szavalja még sok ember vakon a nőiesség bájának oltalmáról szóló költeményt Az élet nem kegyelmez: egyre több nő kénytelen hivatásos kenyérkeresőpályát választani, még akkor is, ha a házasság oltalmazónak kikiáltott révébe bevezett. Csupán az iparban a kereső népességnek 25-30%-a a nő az említett nyugati országokban, és nem sokkal kevesebb nálunk. A szorosán vett Magyarország nagyobb ipartelepein alkalmazott 350.000 munkás közül 75.000 a nő, vagyis a munkások 21½%-a.

Az iparilag fejlett nyugaton egyre nagyobb zavarok kútforrásává vált a mind nagyobb tömegekben alkalmazott nőmunkások, különösen a házasok hivatásos ipari munkájának a hagyományos családgondozással való összekoccanása. Az egyes államok újabb törvényes rendelkezésekkel igyekeztek ezen összekoccanáson enyhíteni de az addig csupán férfiakból toborzott iparfelügyelők a rendelkezéseket életre kelteni nem bírták. Nem bírtak eligazodni a munkásasszony nyomorúságának szövevényében. A műveletlen munkásasszony pedig részint nem tudta magát megértetni, részint húzódozott attól, hogy asszonyi bajait idegen férfiakkal, még ha vele érző iparfelügyelővel is, közölje, főképp azonban bizalma sem volt az iparfelügyelőben, akiben munkájának értékét fitymáló, felsőbbbségét fitogtató csak olyan férfit látott, mint a többi. S így esett meg, hogy a ferde helyzetbe került iparfelügyelők maguk lettek legegyszerűbb szószólói a nőiparfelügyelői állások rendszeresítésének. És a férfi-iparfelügyelőknek sehol sem volt okuk megbánni, hogy asszony-kartársak osztják meg velük a törvényes munkásvédelem munkáját. Nemcsak a nőmunkások, hanem a gyermekmunkások védelme is hathatósabb á vált általuk. És ezen nincs mit csodálni, mert ahogy, bár különböző néprétegben, de a nőre vonatkozólag egyenlő hagyományokon felnövekedett és testi szervezetben is egyenlő nők az élet minden fázisát illetőleg nyilvánvaló könnyen megértik egymást, éppúgy természetes, hogy a gyermek helyzetének visszasságát, már természeténél fogva, a nő sokkal hamarabb veszi észre, élesebben látja és a gyermeket szívósabban oltalmazza.

Magyarországon mindeddig a nőiparfelügyelőket nélkülözzük. Az új ipartörvény tervezete azonban kilátást nyújt arra, hogy a jövőben a nőmunkások és a gyer-

mekek hathatósabb védelmében a nők hivatásos iparfelügyelőkként nálunk is közreműködjenek.*

A nők szükséges közreműködése a munkásvédelemben korántsem merül ki majd abban, hogy az iparfelügyeletben részt vesznek. Mert hiszen, eltekintve minden egyéb szociális vonatkozástól, már csupán csak a saját és hozzátartozóik egészségének biztossága csakúgy szükségessé teszi a munkásvédelmet, mint akár a munkásoknak érdeke.

Hányszor üti fel rémítő fejét egy-egy fertőző betegség a családban, s azt sem tudják, honnan eredt Gyakran bizony – mitsem sejtve – pénzért vásárolják a bajt. Valami tengődő mesterember, otthonmunkás lakásul is szolgáló műhelyéből kerül egyik-másik nem éppen lelkiismeretes kereskedő közvetítésével a betegség csirája a családba. Mert nem mind igaz, amit némely cégtábla hirdet. A saját készítésűnek hirdetett nyakravaló, ruha, keztyű, öv, boa, sipka, játékszer, bútor és sok más egyéb, dehogyan is készült ama cégtulajdonosok műhelyében, hiszen műhelyük vagy egyáltalában nincs, vagy ha van is t csupán szemfényvesztésül lézeng benne egy-két mesterlegény és inas. A portéka zömét a munkáltató kereskedő kényének, a nagyon szűkös, száraz kenyér fejében kiszolgáltattott kismesterek és otthonmunkások szállítják, akik egy-egy félreeső odúban hajnaltól napestig, sebbel-lobbal, verejtékesen dolgoznak, mert nagyon sokat kell sietve végezniök, hogy keresetükkel a maguk és az ugyanazon odúba zsúfolt családjuk éhségét némiképp csillapíthassák. A feleség és a felcseperedett gyermekek vagy a családfőnek segítenek, vagy másfelé keresnek kenyeret, már ahogy és amennyit lehet. Hogy érne rá az ilyen tanyán, ahol az alvástól is sajnálják a keservesen értékesíthető időt, bárki a tisztasággal törődni. Nincs érkezése ott betegeskedni senkinek. Addig húzza az igát, míg végkép összeroskad. S ha beteg valamelyik gyermek, nem hívnak hozzá, orvost. Mivel fizessék, miből vegyennek orvosságot? Vagy meggyógyul magától, vagy elpusztul. Ágyra, szekrényre, s más ilyen fényűző cikkekre sem telik. Kit hol ér az álom, ott hajtja le a fejét. S a hét végével e környezetből kerül a látszatra alkalmas és olcsóságával magát kellett selejtes portéka ama boltokba, hogy a készítő izzadsága sovány bérét vegye, és a gyanútlan vásárló könnyelműségéért meglakoljon.

Ne higyük, hogy csak elvétve akad az ecseteltem kismesterhez, avagy otthonmunkáshoz hasonló kézműves. Városi és a városkörnyékbéli kézműveseink zöme mind ilyen. S ha a társadalom és az állam mielőbb szorosan össze nem fogózik, hogy e kóros bajt aktív intézkedésekkel gyökerestül kiirtsa, a közönséget és az önállóság látszatán csüngő kézműveséget egyaránt fenyegető veszedelem rohamosan elharapózik. Szükséges egyrészt, hogy az állam az eddig ellenőrzést nélkülöző kisipari műhelyeket, szintűgy az otthonmunkások műhelyeit az iparfelügyelők ellenőrzése alá rendelje, s egyúttal az otthonmunkásokat foglalkoztató munkáltatókat kötelezze, hogy munkásaikat világos, tágas, lakásul egyáltalában nem használható műhelyekkel lássák el.

* A kereskedelemügyi költségvetés tárgyalásakor Hegedüs Kálmán előadó is sürgette női iparfelügyelők alkalmazását. Szerk.

Szükséges másrészt, hogy a társadalom, főképp pedig a jobbmódú nők, akik a háztartás gondjait viselik rendszerint, csakis tisztán tartott és kizárólag ipari munkára használt műhelyekben, illetőleg gyárakban készült portékát vásároljanak. Az amerikai Egyesült-Államok asszonyai sikeresen küzdenek az otthonmunka veszedelme ellen. Hazájukban mindenféle egyesületeket alakítottak és ezekben tagjaikat arra kötelezik, hogy csakis olyan boltokban vásároljanak, ahol csupán az államtól ellenőrzött, rendes műhelyekben vagy gyárban készült portéka van. Mind ezen egyesületek az ajánlkozó boltokat rendszeren fizetett embereikkel állandóan és szigorúan megügyelik, sőt az egyesületi előljáróságok maguk is gyakran megvizsgálják az üzleteket. Azzal, hogy az ellenőrzésük alá kerülő boltokat ingyenes újsághirdetéssel jutalmazzzák, az egyesületek elérték azt, hogy sok kereskedő önként veti magát ügyelésük alá.

E téren óriási feladat vár a fogyasztás leghatalmasabb faktorára: a nőre.

GLOSSZÁK.

Férfilogika vagy önzés? Törvény készül a nők éjjeli munkájának eltiltásáról. Befellegzett hát a nő éjjeli munkájára felépített mulatóhelyeknek. A kéj tanyák bezárulnak. A pincérnők, kávéházi alkalmazottak más foglalkozás után láthatnak. Eltűnik a kórházakból az ápolónő; a cseléd ezentúl nyugodtan hajthatja le fejét, nem szabad vele éjjel teát főzteni, gyereket csitíttatni, kisasszonyt a színházból kísértetni. Az éjjel a férfi birodalma lesz, a védett nő csendesen szenderegnet majd. Dehogy! Ezek az éjjeli munkák mind tovább úzhatnak, ezekre nem vonatkozik a tilalom. Jó, de legalább nem látjuk majd a fehérneműtisztítók rabszolgáit péntek és szombat éjjel hajnalig robotolni: súlyos terheket emelgetni, gőzben, nehéz vasalóval görnyedten dolgozni. Dehogy! Az ifiurak tovább is bál előtti utolsó percre hagyhatják szennyes fehérneműjük kiadását, hiszen a törvény csak a „rendszerint tíznél több munkást foglalkoztató üzemre” vonatkozik a kis pincehelyiségben dolgozó fehérneműtisztítók pedig egyenként ennyi munkást nem foglalkoztatnak. De legalább a varrógép mellett görnyedő, éjszakáit is átdolgozó otthonmunkást védi. Azt pláne nem. Az otthonmunkát olyan egészséges, fényes keresetű munkának ismerik a törvényhozó urak, hogy azt megvédeni nem tartják szükségesnek. Hát akkor kit véd tulajdonképpen ez a humánus törvény? Azokat, akik aránylag jobb bér mellett dolgoznak és a védelem folytán a kisebb fizetésű munkára szorulnak. Jellemzően írta a Temps egy 1910. évi augusztusi számában: „A Fronde (egy elvből csak női munkásokat foglalkoztató női napilap) 8 frank napidíjat fizetett betűszedőinek, ugyanannyit, amennyit férfiak kapnak ezért a munkáért. A betűszedőket büntetés terhe mellett el kellett bocsájtania, de a napi 1.50-3 frankot kereső hajtogató- és fűzőnőket tovább is foglalkoztathatja éjjeli munkával. Ugyanezt megfigyelhetjük a nő éjjeli munkájának tilalmától sújtott egyéb szakmában is. Nem furcsa, hogy a rosszul fizetett éjjeli munkától, melyre a férfi nem pályázik, nem tiltják el a nőt, és a jól fizetett erőszakkal elveszik tőle?” Így volt ez Franciaországban,

meg mindenütt, ahol ennek a nemzetközi egyezménynek eleget tesznek, így lesz nálunk is Valaki a magyar javaslatot úgy jellemezte, hogy az csak a nők tisztességes éjjeli munkáját tiltja el. Mi kiegészíthetjük: eközül is csak a tisztességesen fizetettet.

A nadrágszoknya. A hárem és az arktikus vidékek asszonyának mindenha nadrág volt a külső öltözete. Az újkor asszonyai sportot, nehezebb munkát nadrágszerű ruhában végeznek: a tevékenység természetéből kifolyóan, nem pedig divatszeszélyből, feltűnési viselkedéssel. Svájc szédítő hegyormain nadrágos asszonyok kaszálják a rétet és hurcolják veszedelmes meredeken át a lekaszált fűvet. Bányamunkásnők is szűk nadrágban dolgoznak. Több államban, pl. Németországban azonban kihágásnak minősítik, ha nő férfias öltözékben jelenik meg az utcán. A mostani szoknyanadrág-ügy inkább a háremasszony nadrágviseletének a motívumaihoz vezet, mint a bányamunkásnőé. Ha a sajtó a nő választójogának szentelne annyi figyelmet, fölületes és elmélyedt írást, amennyit most nem sajnál a nadrágszoknyától, akkor tán meg volna már a választójogunk és mi feministák is ráérnénk a nadrágszoknyával foglalkozni, vagy pláne azt viselni, így azonban azt variálhatjuk amit Bíró Lajos mondott a múltkor a Feministák Egyesülete gyűlésén: „A pornográfiaellenes javaslat egészen tiszteletreméltó dologi de furcsa, hogy éppen ezt tartották a legsürgősebb nemzetközi akciónak. Nincsen égetőbb, sürgősebben rendezni való? Nem okoz a hadifelszerelés, az alkoholizmus, a tuberkulózis a pornográfiánál mérhetetlenül nagyobb károkat?” Mi is mondjuk: a nadrágviselet kétségtelenül a megoldandó kérdések közt áll. De a nőmozgalomnak annyi súlyosabb és sürgősebb feladatot kell előbb elvégeznie, hogy ezt elővenni eszébe sem jutott Divatszeszély vetette fel; azok kreálták és hordják, akik készek ma negyven centiméterre szűkített szoknyában tipegni, holnap tíz méteres bokorugró szoknyában díszelgetni, ma szemérmetlenül dekoltáltak, holnap altig páncléba szorítottan járni – ha a divat hóbortja úgy kívánja. A sors íróniája volna, ha a sajtó lázas érdeklődése nyomán ez a szeszély komolyabb öltözködési reformokhoz vezetne, mert akkor az ultradivathölgyek kikaparták volna a gesztenyét, amit a feministák még a rostra se dobtak.

Mérleg. Máday Andor dr., a kit, mert Magyarországon óriási a tudósfelesleg, egy svájci egyetem nevezett ki tanárrá, írta egy a nő éjjeli munkájának eltiltását ellenző cikkében: Tarthatatlan az az állítás, hogy a férjes asszonyok többsége munkájával annyit sem keres, mint amennyi kiadást okoz mert képtelenség, hogy a nők ezrei és tízezrei egy gazdasági balhiedelemtől elvakítva, mintegy tébolyban évről-évre dolgozzanak, izzadjanak, sorvasszák magukat, csak hogy pénzt veszítsenek!

De azért nem kell a nőnek a választójog. Szegeden községi és állami főgimnázium van fiúk számára. Néhány hónap előtt (1. A Nő és a társadalom 1910. májusi számát) a város tanácsa leánygimnáziumot kért. Ezt nem kapja meg, ellenben kap harmadik főgimnáziumot fiúk számára. Ehhez a felháborító eljáráshoz nem kell kommentár.

Sociológus pedagógia. Megszoktuk, hogy a nők helyzetével és törekvéseivel szemben tökéletes meg

nem értés sugározzák felénk a magyar társadalomtudományi irodalomból és előadásokból; de hogy a gyermek sorsával szemben is mekkora közönyösség és fumigálás rejtőzhetik a társadalmi viszonyok tanulmányozóban: ezt Kunfi Zsigmondnak a magyar közoktatásügyről február elején tartott előadása illusztrálta elszomorítóan egy „szellemes” tréfával. „Sokat ankéteztek úgymond nálunk a feministák a koedukáció kérdésében; pedig erre nincsen szükség, mert hiszen a mi egytanító osztatlan népiskolánk legnagyobb része amúgy is koedukációs. (!) Ugyanilyen fölösleges a modern pedagógusoknak műveiben a technika a munka alapján történő tanítás követelése; hiszen Magyarországon úgys a technika gyakorlatában nő fel a gyermek bár nem az iskola hanem a gyár vagy a mezőgazdaság ad neki alkalmat erre.(!)” A legrosszabb akarattal sem tehető fel hogy az előadó nem értette volna meg a koedukáció fentemlített módja és a feministák követelte rendszeresen keresztülvitt együttes tanítás avagy a munkán alapuló nevelés meg a gyermekziskolmányolás között tátongó feneketlen mélységet ha – érdemesnek tartotta volna hogy végiggondolja e kérdések horderejét. De ki érne rá erre a mai férfifállam jelenlegi kormányzói vagy a férfihatalom kiterjesztésére törekvők közül! Nőről gyermekről tréfálni: leereszkedő szellemeskedés; róluk komolyan gondolkodni: fölösleges energiapazarlás.

A balmazújvárosi anyák. A balmazújvárosi aszszonyokat mint a nőmozgalom lelkes parasztagitátorait régen ismerik olvasóink. Most mint kérvényezőket kell őket bemutatnunk abból az alkalomból hogy télvíz idején otthonhagyták számos családjukat” és feljöttek munkáért könyörögni. Nem alamizsnáért nem adományért hanem munkáért. Balmazújváros nagycsaládul nyílt melegszívű csodásán intelligens asszonyai végigkilincseltek egy pár nagyurat átadták az írásukat azután hazamentek. Tovább éhezni, gondmarta aggyal töprengeni azon hogy mi bölcsesség kormányozza ezt az országot ahol ép egészséges felnőtt férfiak és nők évszámra összetett kézzel kénytelenek ülni dohos fűtetlen kunyhókban míg parányi gyerekek tolják a termelés szekerét.

Gyönyörűen szomorú emberi dokumentumnak hadd álljon itt a Bordás Jánosné fogalmazványa: Nagy méltóságú miniszter úr. Tekintetel ara hogy mi földműves aszszonyok ösztöl kezdve tavaszig sémi nemű munkával sémi nemű keresetel nem bírunk és nem tudjuk télen kenyér keresetünket biztosítani de lakó héjunkhoz ragaszkodunk anyira hogy ez idejig nem szántuk magunkat a ki vándorlásra szép magyar hazánkból, it a szülő földünk it akarunk meg élni családunkat együt.

Most tehát hogy módot keresünk ének a szegény munkára hajlandó szegény népnek Nagy méltóságod kegyelmes szemtéjéhez ragaszkodunk eben a nagy nehéz meg élhetésünk miat hason oda nagy méltóságod hogy nálunk valami féle házi ipar létesítését kérjük, bár legyen az az ipar csak legyen had jöjön az a munka álunk a dolog élére csak hogy tudjuk belöle ének az éhező családnak a kenyérét biztosítani. De sajnálatai kel ki jelentenünk hogy mi semiféle áldozatai nem tudunk hozá járulni csak a munkát tudjuk részünkről szolgálni részünkről sajnálat kel kijelentenünk hogy ránk nézve sajnos hogy ijesmire egy kis alapot

nem tudunk gyűjteni, de a mai rász hejzet miat még ara is alig vagyunk képesek hogy férjeinkel együt tiszteséges kenyeret el tudjuk családunkat tartani mert még magunk is szegy éljük hogy fiatal és erő tehetségesek vagyunk de munkánkal nem tudunk családunkat fen tartani és az élelmi szerek ój drágák hogy nem vagyunk képesek családunkat fen tartani a nyári munkánk díjából Most tehát óhajtanánk hogy méltóságod párt fogásban részesíteni kegyeskedjék kérvényünk tartalmát reméljük hogy nagyméltóságos miniszter ur pártolásban részesít mi szegény Balmaz újvárosi népeit.

Mély tisztelője vagyunk és maradunk a nagy méltóságos miniszter úrhoz Bordás Istváné Juhász Andrásné Koroknai Istváné Juhász Pétermé Magyar Gáborné Dóbt Jánosné Rózsa Gáborné Sem Bálintné.”

Ha érzelmeiket nem számúznének a réalpolitikából és az értelemnek is juttatnának benne egy kis helyet akkor Bordásnéknak kellene ott bent ülni az aranyos Házban amelynek tagjai most pirulás nélkül felveszik ennek a szegény népnek a nyomor óságából kisajtolt napidíjakat.

A SKANDINÁV NŐK A NŐ ÉJJELI MUNKÁJÁNAK ELTILTÁSA ELLEN.

Írta: LOUISE NERGAARD, Kopenhága.

A legtöbb európai államot képviselő államférfiak tudvalevőleg Bernben 1906-ban összegyűltek hogy eltiltsák a nők éjjeli munkáját tíznél több munkást foglalkoztató ipari üzemekben. A skandináv államok képviselői is hozzájárultak az egyezményhez természetesen abban a feltevésben hogy az erre vonatkozó törvényeket utólag alkotják majd. Ez azonban eddig csak Svédországban sikerült itt is csak elenyészően kis többséggel és a nők erős tiltakozása mellett Megjegyzendő hogy Stockholm polgármestere a szociáldemokrata Lindhagen aki a parlamentnek is befolyásos tagja tevékenyen támogatta a nőket küzdelmükben a tilalom ellen amely csak a nőket sújtja. Finnországban sikerült a tilalmat megakadályozni ami elsősorban Vjera Helt iparfelügyelőnek köszönhető aki rábírta a kormányt hogy a tilalom várható következményeit tanulmányozza és szavaztassa meg az érdekelt nőket akik természetesen a tilalom ellen foglaltak állást.

Norvégiában is megtört a tilalom a nők erős ellenállásán. A mozgalom vezetője itt Dagny Bang orvosnő volt.

Dánia parlamentje már 1899/900-ban foglalkozott egy a nők éjjeli munkáját eltöltő törvényjavaslattal a munkásvédelmi törvény során. Akkor a szervezett nőmozgalom különösen a munkásnők oly erős ellenállást fejtenek ki kitüntető gyűlések és petíciók útján hogy a javaslatból nem lett törvény Megjegyzendő hogy ugyancsak az asszonyok ezzel

egyidőben még egyebet is értek el. A javaslat születése esetére négy hétre kívánta a munkásnőt a munkától eltiltani, de nem gondoskodott arról, hogy anya és gyermek az idő alatt miből éljenek. (A betegsegélyező pénztárak nem igen adnak segítséget ily esetekben, legfeljebb nyolc napig.) Az asszonyok már most azt követelték – és el is érték – hogy az ily esetekben nyújtott segély, még ha közpénzből adják is, ne tekintessék közsegélynek. Ezzel megvetették az anyasági biztosítás alapját.

Nálunk Dániában most is égető az éjjeli munka kérdése, amennyiben a kormány most nyújtotta be az ipartörvény revíziójára vonatkozó törvényjavaslatot Jensen Sönderup belügyminiszter kénytelen volt a nők éjjeli munkáját megtiltó rendelkezéseket is bevenni a tervezetbe, minthogy a kormány képviselője annak idején csatlakozott a berni egyezményhez. Nem ment azonban tovább, mint amennyire az egyezmény kötelezte, vagyis íí órai éjszakai pihenőt ír elő és betiltja az éjjeli munkát este 10 órától reggel 5 óráig. A miniszter képviselő korában az 1900. évi javaslat tárgyalása alkalmával a csak nőkre vonatkozó tilalom ellen szavazott és most, a javaslat benyújtásakor is kijelentette, hogy aggályosnak tartja a csupán nőkre vonatkozó tilalmat. A miniszternek ezt a kijelentését a nők országszerte nagy örömmel fogadták.

Az asszonyok különben ezúttal előre dolgoztak. Tudtuk, hogy az ipartörvény ez évben revízióra kerül és a dán nőszövetség idejekorán kiküldött egy bizottságot, mely pontról-pontra átdolgozta azokat a paragrafusokat, melyek nőkre és gyermekekre vonatkoztak. A bizottság jelentését benyújtotta a minisztériumnak, mely azt a törvényjavaslat mellékleteként kinyomatta. A kormány a nőszövetség kívánásait a törvényjavaslat több pontjánál tekintetbe vette.

E sorok írója az elmúlt évben számos munkásnő-egyletben beszélt a nők éjjeli munkáját eltöltő javaslatról. Mindenütt tiltakoztak a munkásnők a csupán rájuk vonatkozó tilalom ellen, mely nagyon hátrányos helyzetbe juttatja őket férfikollégáikkal szemben. Szakegyletekben, melyeknek vegyesen vannak férfi- és nőtagjai, többször szólaltak fel szociáldemokrata férfiak is a nőket sújtó javaslat ellen. De férfiak és nők egyaránt kijelentik, hogy nem tehetnek semmit a szociáldemokrata párt nemzetközi programjával szemben.

Tagjai voltak: dr. Estrid Hein asszony, szemorvos, a kopenhágai választójogi nőegylet elnöke, Esther Carstensen asszony szerkesztő, a „Nő és a társadalom” (Kvinden og Samfundet) egyesület elnöke, Astrid Hostrup és Louise Nergaard.

Rendkívül nehéz a szociáldemokrata férfiak helyzete, akik belátják a nők ellen irányuló törvény igazságtalanságát, de mégis a pártfegyelmet tisztelő szociáldemokraták akarnak maradni.

Az 1910. évi kopenhágai szociáldemokrata nőkonferencia* a dán résztvevők indítványára, bár röviden, de foglalkozott az éjjeli munka eltiltásának kérdésével. A dán küldöttek – néhányat kivéve, akik nem munkásnők – mind a csak nőkre vonatkozó tilalom ellen szavaztak, amiben támogatták őket a többi skandináv küldöttek is. A többi külföldi küldöttek többsége azonban hű maradt a férfiak megállapította pártprogramhoz és megszavazta a tilalmat. Most válik majd el, hogy a dán szociáldemokrata nőmozgalom vezetői megállják-e a helyüket a vezető férfiakkal szemben.

Vajjon miért küzdenek a skandináv nők ekkora eréllyel a csupán nőkre vonatkozó munkatiltalom ellen? Természetesen azért, mert belátják, hogy ez a tilalom nagyon hátrányos rájuk a kenyérért való küzdelemben, mert könnyen kiszoríthatja őket nem egy iparágból. Belátják, hogy maguknak kell védekezniök a kapitalizmus túlkapásai ellen oly módon, hogy csatlakoznak a pártszervezeteikhez, amit meg is tesznek. A skandináv gyári munkásnők nagyon jól vannak szervezve, a férfiakkal együttesen is, ahol együtt dolgoznak. Nem védő törvények, hanem szakegyleteik útján elérték, hogy a maximális munkaidő csaknem mindenütt 10 óra, egyes szakmákban még kevesebb. A nyomdák éjjeli munkásnői például jóval rövidebb ideig dolgoznak és jól keresnek. Általában sokkal jobban fizetik az éjjeli munkát, mint a nappalit és a nők nem tudják belátni, hogy miért ne állapíthassák meg felnőtt egészséges asszonyok, hogy a nap melyik szakában és mennyi ideig akarnak dolgozni 18 éven aluli leányokat épügy nem szabad éjjel dolgoztatni, mint 18 éven aluli fiukat. Azonkívül anyavédelem is van ma már, mint fentebb említettük. A tudomány és a jövő nemzedék védelmének leple alatt akarnak nőket, akiknek sohasem lesz vagy már nem lesz gyermekük, a munkához való joguktól megfosztani. De a tudós orvosok vezetése alatt álló kórházakban este nyolctól reggel nyolcig tartanak inspekciót fiatal ápolónők. Ilyen hosszú éjjeli munkaideje alig van nálunk gyári munkásnőnek. Úgy látszik tehát, mégsem a tudomány és a humanizmus félti annyira a nőt az éjjeli munkától.

Az ilyen „védő”-törvényekkel a gyárakból kiszorított nők kénytelenek a hihetetlenül rosszul üzetett szervezetlen otthon-munkához menekülni, hogy 12-14 órai napi munkával keressenek jóval kevesebbet, mint eddig a gyárakban

* L. lapunk 1910 nov. számát.

Reméljük, hogy a dán asszonyoknak ez-
úttal is sikerül a munkatilalmat megakadályozniuk és hogy férfiak és nők együttesen törekszenek munkaviszonyaik megjavítására, úgy hogy az éjjeli munka eltiltása mindkét nemre vonatkozik maid. Kívánjuk, hogy a magyar munkásmunkásokat se sújtsák ilyen külön „védő”-törvénnyel. Fordította: G. J.

SZEMLE.

Az angol nő választójogának diadalútja. Az angol parlament február 9-én első olvasásban elfogadta Sir George Kempnek a nők választójogát indítványozó javaslatát. Ez május ötödikén második olvasásra kerül. Minden komoly jel arra vall, hogy most végre tető alá jut az angol nők választójoga. Bövebbet – hely szűke miatt – a jövő számban közlünk majd.

Férfiliga. A férfiliga február 23-ikán dr. Dimer Gusztáv egyet. tanár elnöklése mellett vitaülést tartott, amelyen nagyszámú érdeklődő közönség vett részt. Reinitz Ernő előadó alapos fejtegetéseit élénk vita követte. Ebben egy felszólaló radikális sociologusaink, Vázsonyi és Bánffy álláspontját védte, azaz a nők választójogát kívánatosnak, de időszerületlennek mondta, míg dr. Kelen Ferenc meleg szimpátiával támogatta az előadó álláspontját. Az első, kiválóan sikerült vitaülést további érdekes tárgyú előadások követik. Legközelebb valószínűleg a liga zombori választmányi tagja, dr. Pataj Sándor tart előadást.

Nő mint községi orvos. Békésgyula városi tanácsa harmadik községi orvosi állást szervezett, amelyre hárman pályáztak. A pályázók közül Kurtucz Valéria dr.-t választották meg. Ő Magyarországon az első községi orvosnő.

Újabb típusú központi háztartások.

Letchwarth és Finchley angol kertvárosokban érdekes kísérletek folynak a háztartás központosítása tekintetében. Letchwarthban felépítettek egy sorozat házat olyképpen, hogy egy háztömb három oldalát alkotják. A tömb közepén van egy központi épület, benne konyha, közös étterem, olvasó-, dohányszótermek, stb. és az egész szolgálatot ellátó személyzet lakása. Az egyes házak lakói a közös éttermekben étkezhetnek, de lakásukba is szállíthatják az ételt forró vízzel melegített tartályokban. Az egyes házakat fedett folyosó köti össze a főépülettel, de minden háznak külön bejárata is van az utca felől. A kertekben közös használatra szánt játszóhelyek vannak. A házakat központi légfűtésre rendezték be, de nyitott kandallók is vannak olyan családok részére, melyek különösen kedvelik azokat. Minden házban van egy kis kamra gázrechaud-val. Finchleyben más rendszert honosítottak meg, mely több tekintetben még előnyösebb. Így külön gyermekkert és játszótér áll a ház apró lakóinak rendelkezésére. Nemcsak családok, hanem magános férfiak és nők számára is építettek lakásokat

Minden háznak külön kertje is van a közös, nagy kerten kívül. Hogy a háziasszonyok, első sorban a dolgozó nők, mennyire értékelik a központi háztartásnak ezt a nagy előnyét, amely munkájuk tetemes része, a háztartási munka alól felszabadítja őket, kitűnik abból, hogy a legtöbb lakás máris bérlőre talált.

Betegsegélyző tisztviselők fizetésrendezése.

„Tisztelt Szerkesztőség! Folyó év február hó 1-én megjelent b. lapjuk 2. számában „Betegsegélyző tisztviselők fizetésrendezése” cím alatt ellenem egy tendenciózusan megírt közlemény látott napvilágot s amelynek helyreigazításául az alábbi soroknak helyt adni szíveskedjék. A közölt cikk az első sorától kezdve az utolsóig valótlanul épült föl. Kijelentem, hogy én már két év óta nem vagyok a „kerületi” betegpénztárnak igazgatósági tagja és nem voltam igazgatója soha semmiféle intézetnek, ilyen minőségemben tehát soha és sehol nem terjeszthettem elő olyan indítványt, amelyet a cikk nekem imputál.

A valóság az, hogy a múlt év végén az Országos Betegsegélyezés és Balesetbiztosító Pénztár elnökévé választattam és ezt a körülményt – a bugaci kaszinón kívül – Magyarországon minden újságolvasó ember tudja. (Pirulva valljuk be, hogy a Burgban történt trónváltásról szóló személyi hír nem vésődött jelentőségének megfelelően eléggé mélyen emlékeztünkbe. Szerk.) Röviddel ezelőtt mi – az igazgatóságban ülő munkások – napirendre tűztük a pénztárnál dolgozó napidíj az alkalmazottak fizetésrendezését, mert törhetetlennek tartottuk – szemben az állami illetmény szabállyal –, hogy felnőtt férfiak és nők 2 kor. 60 fill.-ért dolgozzanak egész napon át s abból fedezzék szükségleteiket. Ezt szem előtt tartva, a legutóbbi igazgatósági ülésünket megelőző értekezleten a munkaadók tudomása nélkül elhatároztuk, hogy a pénztárnál dolgozó napidíjas alkalmazottak bérét nemi különbség nélkül 4 koronára emeljük fel, ami meg is történt. Ezen határozatunkat az egész országban lévő betegpénztárak napidíjasaira is kiterjesztettük. Tettük ezt azért, mert nemcsak emberek, de szociáldemokraták is vagyunk, akiknek meggyőződésből folyó elvi álláspontunk, hogy így kell cselekedni. Azt meg már „A Nő és a társadalom” igen tisztelt Szerkesztősége is kell hogy elismerje, hogy a társadalom csak azóta foglalkozik a nők egyenjogúsításával, amióta a szociáldemokrácia létezik, amely eszmétörékvésnek mindent megelőzőleg képezte sarkalatos tételét a nő helyzetének a férfiakéval való egyenlősítése. Én pedig szociáldemokrata vagyok Ennyit akarok az igazság kedvéért – a „szavahihető” tudósító szíves üdvözlése mellett – a tisztelt Szerkesztőség rendelkezésére bocsátani.

A helyreigazításért szíves készséggel és köszönettel adózik Garbai Sándor, az O. M. B. P. elnöke/

Az ügyhöz szorosan nem tartozó elsőbbségi incselkedéseket mellőzve, a szóban forgó kérdés fenti levéllel nem tisztázott lényegének megvilágítására szolgáljon a következő, Geller! Mór úrtól, Garbai Sándor úrtól és eredeti hírünk közlőjétől telefonbeszélgetés útján szerzett információ: Az O. M. B. P. igazgatósági ülésén Lukó főszámtanácsos a vezetősége nevében javaslatot terjesztett elő, amely az állami illetményszabályzatban előírt napidíjak fizetését javasolta az Országos Pénztár napidíjasai testete (A vezetőséghez elsősorban Garbai elnök tartozik.) A vezetőség javaslatával szemben Gellért Mór igazgatósági tag – a díjak magasságát, mint a Pénztár anyagi erejének másokra tartozó mérlegelésével összefüggő kérdést mellőzve, – az ellen tiltakozott, hogy az állami illetményszabályzatban érvényre jutó elvet, amely egyenlő munka mellett kisebb fizetést juttat a nőknek, a Pénztár is átvigye a gyakorlatba. Erre Weltner Jakab igazgatósági tag a munkástagoknak az igazgatósági ülést megelőzően tartott értekezletének (ennek Garbai is tagja volt) megbízásából indítványozta, hogy az állami illetményszabály-

zat díjtételeinél magasabb díjat fizessen a pénztár, még pedig férfiaknak és nőknek egyaránt négy koronát. Ezt íz indítványt a igazgatóság munkaadó tagjai is elfogadták. Tudósítónk a vezetőség nevében tett főszámtanácsosi javaslatot joggal azonosíthatta az elnök személyével, mert az látható tagja a vezetőségnek. Jóhiszeműségét az is igazolja, hogy az ellen javaslatot nem hivatalosan készítették elő, tudósítónk tehát nem tudhatta, milyen része van Garbai úrnak az igazságosabb javaslatban, amíg ő maga nem derítette ezt fel

Irodalom. Lapunk mostani számából e rovat helyszűke miatt kiszorult

Nőtisztviselők nyugdíja. Felhívjuk a nőtisztviselők figyelmét a Magántisztviselők Országos Nyugdíj-egyesületére, erre a 17 év óta működő, taglétszámában és vagyonában megismosodott intézményre, mely hivatva van jövőnkét biztosítani. Amióta a nő kivette azt a természetadta jogát, hogy állandóan kenyérkereseti pályán marad, amióta számosan önmaguk küzdik ki mindennapi kenyérüket talán holtuk napjáig: azóta kell, hogy minden nőtisztviselő gondoljon arra az időre, amikor testben vagy lélekben megrokkanna, nem lesz már képes magát fenntartani. A nyugdíjellátás kérdése a kenyérkereső nőtisztviselőnek csak olyan fontos kérdése kell hogy legyen, mint a férfigagántisztviselőnek. Gondoskodjék ki-ki a jövőjéről akkor, amikor itt az ideje, amikor még nem kell nagy áldozatokat hozni ennek megszerzésére és forduljanak bizalommal felvilágosításért akár hozzánk, akár a nyugdíjegyület irodájához (Budapest, V., Báthory-u. 5.). Amennyire a rendelkezésünkre álló hely megengedi, a következőkben röviden ismertetjük az intézményt) Az egyesület 1893-ban alakult, most fejezi be működésének 17-ik évét. Ezen idő alatt sikerült részint a céltudatos vezetéssel, részint az alapszabályoknak emberbaráti módon való kezelésével az érdekeltek bizalmát és a társadalom rokonszenvét annyira fokoznia, hogy az alig néhány száz taggal alakult egyesület ma több mint 8000 tagot számlál, vagyona közel 7 és fél millió, évi bevétele több mint egy millió. Az egyesülethez mind nagyobb arányban csatlakoznak a vállalatok és intézetek. A társadalom minden osztálya állandóan adományokban részesíti az intézmény jótékony célú alapjait. Az egyesület az 1910. évben módosította alapszabályait és számos új kedvezményt tett lehetővé, melyek a nőtisztviselőkre is kiterjednek. Ilyenek a visszahatólag biztosítható idők és a pótlás törlesztési határidejének kiterjesztése. Az eddigi ellátáson kívül még két más táblázatszerű ellátást is lehetővé tett, úgy hogy a kartársnők (a már korábban belépettek is) a háromféle ellátási módozat közül azt választhatják, amely viszonyaiknak a legjobban megfelel. Használják fel a kartársak minél előbb az alkalmat a nyugdíjegyületbe való belépésre, mert minél később teszik ezt meg, annál későbbben és annál drágábban érik el nyugdíjukat.

A MUNKA VÉDELME.

Írta: AVRIL DE ST. CROIX, Páris.

A redőny rései közt az ifjú nap tört be. Bégať Josephine szemeiben álom ült még, de hirtelen ledobta magáról a takarót és gyors mozdulattal az ágy szélére ült.

Az eltört ablakon át éles szél süvített be, amely megborzongtatta. Nem öltözködött fel, hanem borzongva húzódszkodott össze és az első felbuzdulás után csakhamar újból elfogta a fáradtság, a pihenés utáni vágy és az a szenvedélyes óhajtás, hogy megtört testének egy-napi pihenőt szentelhessen. Sohasem érezte magát ilyen gyengének. A munkától meghaj-

lott dereka petyhüdt izmai, fájó ízületeit harminckétéves létére idő előtt megvénytették j csak lágy, szép, gesztenyeszínű haja és tiszta kék szemei – az ember gyermekszemeknek nézne – maradtak fiatalok ebben az ideje előtt pusztuló női testben

Egy pillanatig úgy ült még összezsugorodva. Átengedte magát az álomnak, amely újból elnyomta; de amikor hatot ütött az óra, összerezgett, felhúzta a harisnyáit és öltözködni kezdett

Gépiesen tette; gondolatai máshol jártak. Mintha szellemi életét a mindennapi munka nehéz súlya agyonnyomta volna.

Mikor megmosdott, fésülködött és a ruhát is magára kapta, az alkovhoz lépett. melyben a gyerekek aludtak.

Mielőtt a műhelybe indult, meg kellett őket mosdatni, fésülni és a reggelijüket el kellett készíteni, hogy maga vihesse még el őket az óvodába. Azelőtt a legidősebb leánya, Zalie, végezte ezt a munkát, de a kicsike a tavasszal meghalt Mellhártyagyulladás ölte meg, éppen amikor tizenegyedik évét elérte Szörnyű csapás volt Josephinere nézve Férje halála óta a leány barátja lett, és amióta nem látta többé maga körül ezt a szende, túlkorán érett, értelmes gyermekarcot, az élete még kínosabb lett.

Amikor felöltöztette a gyerekeket, észrevette, hogy a folt, melyet Victor csizmájára varrott, leszakadófélben van és hogy a talpakon át beszűrődik a víz.

„Micsoda nyomorúság”, mormogta. „Az ember azt hinné, bőr helyett papírossal talpálnak, oly gyorsan kopik.”

A fiucska, aki a lyukas csizmán jól mulatott, lábujjával még jobban tágitotta a lyukat. „Nézd csak mama”, mondta nevetve, „úgy néz ki mint a nyúlszáj.”

Az asszony nem fojthatott el egy mosolyt.

„Na gyerekek, siessetek az evéssel”, mondta.

„Nem késhetek el, a főnökkel nem lehet tréfálni.”

A két kicsike szó nélkül leöntötte a kávé. Aztán olyan komoly arccal várták az ajtó mellett, míg az asszony a munkával elkészült, mintha megértették volna az utolsó szavai mögött lappangó nyugtalanságot.

Amikor a munkásnő a szobát rendbe hozta, az edényt elrakta és egy kicsit kisöpört, fekete pamutkendőt vetett a vállára és gyermekeit kézen fogva, elhagyta a szobát.

Nyomorult barakkban lakott, melyet egy vállalkozó kedvű auvergnei a Montfaucon végén, egy kopár területen épített. Az utca felé törekedve vagy száz méternyi úton szemétdombok közt kellett járni. Ócska vas, törött üveg és félig rothadt deszkák meg gerendák feküdtek itt. Hogy gyorsabban haladhasson, karjára vette a kisebb gyereket, mert az a sok

lom között nem jutott előbbre, és úgy vitte az utcáig. Odaérve talpára állította a gyermeket és gyorsan ment a piactérig, melynek közelében volt az óvoda. Anélkül hogy csak meg is ölelte volna a gyermekeit. – az idő nagyon előrehaladt – a folyosóra taszította őket és szívükre kötötte, hogy jól viseljék magukat Mire a műhelybe ért, alig tudott már lélegzeni.

„Lám lám, a Bégat fél, hogy büntetést kap” mondta az egyik munkavezető, amikor jönni látta. Az ilyesmi mindjárt kipirosítja az asszonynepet folytatta, a szerencsétlen vérvörös arcára mutatva. „Az igaz”, hagyta rá gyáván egy munkás, aki az asszonnyal egy házban lakott és nagyon jól tudta, milyen szánalomra méltó.

Az asszony nem fojthatta el utálatának kifejezését. Megvető tekintete a két férfira esett, mielőtt a munkaterembe lépett

„Undok egy személy”, mondta a munkavezető. „Még tréfát sem ért! Na, a legközelebbi tisztogatásnál biztos lehet, hogy kirepül! Különbösen a főnök is betelt az asszonynépséggel!”

„A munka miatt?”

„Nem, hanem az éjjeli munkát eltiltó törvény miatt.”

„Annál jobb!” És a két férfi egyetértő mosollyal vált el

Ezalatt Bégat a gépe mellett telepedett le. Kerekre hajlott háttal ült, lábai a pedált nyomták. Egy halom csizma várt előtte a feldolgozásra. Szorgalmas személy volt, szerette a munkát, így nem zavarta foglalkozásának egyhangúsága. Mialatt ügyes, gyakorlott ujjai a bőrt a tüvel átszúrták, gondolatai a jelenből a múltba, a múltból pedig a jövőbe révedeztek, anélkül hogy csak egy pillanatra is abbahagyta volna a munkát. Néha mosolygott egyet társai egy-egy megjegyzésén, szolt is hébe-korba egy szót, többnyire azonban csendes volt.

Mikor az asszonyok aznap reggelizni lementek, útközben megszólította őket az ügyeletes és azt mondta, hogy menjenek estére az irodába, a főnök közölni akar velük valamit.

A munkásnők egymásra néztek: mit jelent sen ez? Önkénytelenül érezték, hogy veszedelem fenyeget. Egész délután gond és félelem terhelte őket. Valamennyit ugyanaz a sejtelem kínozza, amelyet egyik sem mert kifejezni. Amikor hetet ütött az óra, Clavel asszony, a legidősebb közöttük, felkiáltott: „Na végre! Ha kellemetlen a főnök mondanivalója, legalább mégis megtudjuk, miről van szó.”

Szörnyű félelem állt azoknak az asszonyoknak a szemében, akiknek gyermekekről kellett gondoskodniuk. A többiek, akik nem voltak férjnél, gondtalanabbnak látszanak Dalton Lujza, egy csinos vöröshajú, meg éppen könnyen vette a dolgot:

„Hát, akármi lesz! Engem nem untat majd a majom!”

Az irodában Flaming úr, a gyár igazgatója, íróasztalánál ült, mikor a munkásnők beléptek. Amikor meglátta őket, homlokát ráncolta és különben jóakarátú arcán a kelletlenség kifejezése futott át. Kis ideig habozott, de ez nem tartott soká. Felállt és ezt mondta:

„Végtelenül sajnálom, hogy kellemetlen hírt kell magukkal közölnöm. Remélhetőleg megértik, hogy én ártatlan vagyok abban, ami történik és hogy csak a törvény az oka. A mi üzemünk éjjeli munkára van berendezve. A törvény, amely nemüket védi, önöket ezentúl eltiltja az éjjeli munkától. Ez nekem ropant kellemetlenséget okoz. Olyan munkásokra van szükségem, akik, ha munkatorlódásom van, bármikor rendelkezésemre állnak, mint ahogy eddig volt. Ezentúl csak a férfiakra számíthatok. Kénytelen vagyok tehát – bár semmiképpen sem panaszkodhatom önökre – hétfőtől kezdve csupán férfimunkásokat foglalkoztatni.”

Tompa feljajdulás emelkedett az asszonyok sorából, kiket a főnök elhatározása mint egy buzogánycsapás ért. Néhányan ellenkezni akartak, de csakhamar érezték, hogy könyörgésük hiábavaló.

„Egyebet nem tehetek magukért, mint hogy a családosszonyoknak egy kis végkielégítést nyújtsak. Még egyszer ismétlem, szívesen megtartanám valamennyiüket”, mondta az igazgató és ezzel elbocsátotta őket.

A munkásnők elhagyták az irodát.

Mikor az utcára értek, néhányan – olyanok, akiket nem vártak a gyermekeik – megálltak, hogy a teendőiken tanácskozzanak. Fenyegető, haragos hangjuk mint a düh kiáltása emelkedett az iroda felé. Mikor Bégat Josephine roskadozó lépésekkel hazaindult, a legfiatalabb munkásnők csoportjából Dalton Lujza heves, gúnyos hangja ütötte meg a fülét:

„Bánom is én!” kiáltotta. „Az utcára megyek, ez a nők számára az egyetlen éjjeli munka, melyet az állam tőr és véd.”

Örvezetőség:
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Főtitkár:
HELLERNÉ BOLBE-
RITZ GEORGINA
V., Arany János-u. 1.

A FEMINISTÁK EGYESÜLETE HIVATALOS KÖZLEMÉNYEI.

Tagdíj tetőzés szerint; legalább évi 10 korona.

Gyakorlati Tanácsadó
V. ker., Mária Valéria-
utca 12. II. em.
Hivatalos órák: kedden
és pénteken 6—8-ig.
Magántanfóknál elbe-
lyezése ugyanekkor.

Politikai propaganda-költségeink fedezéséhez újabbán hozzájárultak:

Díner Gusztáv dr.	10.— K
Engelne K. Berta (mint a Felvidéki Főkegyesület elnöke)	50.— „
Himmler Gyuláné	5.— „
Kabos Mártonné, Zombor	5.— „
Kozmáné G. Klára	3.— „
Gárdonyi Neumann Károlyné	10.— „
Perczelné Kozma Flóra	20.— „
Reisz Rózi	5.— „
Rudóné E. Kornélia	5.— „
Singer Józsefné, Érsekújvár	4.— „
Spádi Adél	2*20 „
Steinberger Sarolta dr.	6*60 „
Szirmay Oszkárné	10.— „
Gróf Teleki Sándorné	140.— „
Wagner Marcelné	30.— „
Gyűjtés értekezleteinken	57*36 „
Eddigi gyűjtésünk	6767*32 „

Összesen: 7130*48 K.

MÁRCIUSI MUNKATERV.

6-án, hétfőn este 6 órakor a Pesti Lloyd-társaság dísztermében (V., Mária Valéria-u. 12.) Undi Mariska festőművész vetített képes előadása: Szépségkeresés — művészi öltözködés. Belépődíj 1 kor., tagoknak 50 fillér; a Feminista Ifjúsági Csoport tagjai díjmentesen vehetik át jegyeiket egyesületünkben.

16-án, csütörtökön este 6 órakor egyesületünkben: Vitaértekeztet, melynek tárgya: Részletkérdések a gyakorlati gyermekvédelem köréből.

23-án, csütörtökön este 6 órakor egyesületünkben: Nevelésügyi értekeztet, melynek tárgya: A testi fenyegetések káros következményei.

27-én, hétfőn este 6 órakor az újjáruházán: Lady Evelyn Warwick (Warwickshire) előadása: Women's work in horticulture. (Női munka a kertészet terén.)

Az ifjúsági csoport munkaterve. 4-én, szombaton Polgár György előadása: A nő nemigazdasági viszonyának története. — 11-én, szombaton ugyanott: Pünköszt Andor befejező előadása: A nő az újkor történetében. — 18-án, szombaton: Schwimmer Rózsa előadása: A külföldi ifjúság feminista mozgalma. — 22-én, szerdán t Műnk Andor előadása: Plato, a filozófus és Plato, a feminista. — 29-én, szerdán Radó István előadása: Az irodalmi nevelésről. — Mindezeket az előadásokat este 6 órakor, egyesületünk helyiségében tartják. — 26-án, vasárnap reggel 8 órakor ifjúsági kirándulás.

FEBRUÁRI KRÓNKA.

Balmazújvárosi tagtársaink, Bordás Istvánné és Juhász Andrásné, az ottani szorgalmas munkáslakosság súlyos panaszaival jártak Budapesten, a kereskedelemügyi minisztertől kérve nagy bajaik orvoslását. Balmazújvárosi derék munkásait, akik télen át ipari munka hiányában eddig is a legnagyobb nélkülözésnek voltak kitéve, most az az újabb veszedelem fenyegeti,

hogy nyárra sem kapnak munkaszerződést; az ottani nagybirtok bérlői u. i. — csakhogy a helybeli önértetes munkások bérigényeit teljesíteniük ne kelljen — idegenből hoztatnak aratómunkásokat s ezzel előbb-utóbb kivándorlásra kényszerítik az ottani tiszta magyar, nagy gyermekszámmal örvendő (?) családokat. Ha a kormány komolyan veszi a kivándorlás és az egyke ellen irányuló, folyton hangoztatott törekvéseit, elemi kötelessége, hogy Balmazújváros munkáskezeit megfelelő munkával foglalkoztassa.

Feminizmus és törvényhozás. Ily címen tartott nyilvános gyűlésünkön a képviselőház elé terjesztett három törvényjavaslattal foglalkoztunk. Perczelné Kozma Flóra tagtársunk a leány kereskedés elleni törvényjavaslat elégtelenségére utalt; amíg az állam nemcsak megtűri, de szabályozza, és megadóztatja a prostitúciót, addig a kivétel megnehezítése csak egyetlen kis részlete ellen irányul a társadalom e szégyenletes betegségeinek: a rab-szolgakereskedésnek. Schwimmer Rózsa tagtársunk a nők éjjeli munkája eltiltásának káros következményeit fejtette ki: a munkabér csökkenését, a rosszabb munkalkalomra szorulást, vagy a munkalehetőség teljes elvesztését, végül a legveszedelmesebb éjjeli foglalkozásnak, a prostitúciónak további fennmaradását. Ha az állam védeni akarja a munkások egészségét, a férfiak éjjeli munkáját is el kell tiltania mindenütt, ahol az üzem megszakítása nem abszolúte lehetetlen. Bíró Lajos a pornográfiaellenes törvényjavaslat fölösleges és célszerűtlen voltát fejtegette magas irodalmi színvonalon álló, szellemes felszólalásában, amelyért ezúton is egyesületünk hálás köszönetét fejezzük ki. A gyűlés közönsége határozati javaslatot fogadott el, amelyben kifejezték adván annak a véleményének, hogy a törvényhozás nem elégítheti ki a nők szükségleteit, amíg megkérdésük nélkül hozza, még az őket is kötelező törvényeket: sürgősen követeli a nők választójogának törvénybeiktatását.

Az állami gyermekvédelem újabb fejlődése. Gyermekvédelmi törvényünk nagy szociális jelentősége köhességünkké tette, hogy szakértekezleten foglalkozzunk néhány újabb belügyminiszteri rendelettel, amelyek látszólag megszorítják az állam gondoskodását az elhagyott gyermekekről. Bosnyák Zoltán dr. miniszteri tanácsos megnyugtató nyilatkozatában kifejtette, hogy a rendeletek intenciója csupán a tényleg fölösleges tartásdíjak megtakarítása, illetőleg a 10 esztendei gyakorlat folyamán tapasztalt visszaélések megszüntetése. Gróf Edelsheim-Gyulai Lipót levélben jelentette ki, bővebb megokolás nélkül, hogy az 1910-iki nyár óta kiadott rendeletekkel nem ért egyet.

Nevelésügyi értekezletünk K ár mán né H. Márta tagtársunk előadása nyomán foglalkozott azzal a kérdéssel: szüksége van-e a nevelőnek tekintélyre? Az előadó ezt tagadja és az anya megértő, gondoskodó, gyermeke fejlődését követni tudó, önálló egyéniségében látja ellenszerét annak, hogy a szülők és gyermekek mindig jobban eltávolodjanak szellemileg egymástól, mikor a gyermek felnő. Rudóné E. Kornélia, Szegvári Sándorné, Fellner Gyuláné, Baracs Marcelné, Mellemé Miskolczy Eugénia és mások felszólalásai tisztázták azt a kérdést, hogy a szülő a kölcsönös bizalom és megértés alapján is befolyásolhatja gyermekét úgy, hogy veszedelmektől óvja és kívánatos cselekedetekre indítsa.

Propaganda-levelezőlapok, választójogi bélyegek irodánkban Kaphatók. Vásároljunk belőlük és használjuk állandóan!

Külföldi meghívókat és értesítéseket nem küldünk.

A NŐTISZTVISELŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE HIVATALOS ÉRTEBITÉSEI.

Postatak. 17764.
TELEFON 80-75.
Egyesületi helyiség:
VI., Andrássy-út 83.

1-én, szerdán este 1/2 9 órakor hangverseny, Bardócz Krisztina, a Vígsház művésznője és Nemes János csellóművész közreműködésével.

5-én, vasárnap d. e. a Nemzeti Szalonban Kéző Kovács László kiállításának megtekintése (Erzsébetter). Találkozás a Szalon bejáratánál 10 órakor. Belépődíj 60 fill.

8-án, szerdán este 1/2 9 órakor dr. Fieber Henrik előadása: A modern művészet értékéről.

12-én, vasárnap d. e. 11 órakor taggyűlés, igen fontos napirenddel az egyesület helyiségében.

15-én, szerdán este 1/2 9 órakor dr. Lobstein Sándor orvosi előadása.

22-én, szerdán este 1/2 9 órakor dr. Kreutzer Lipót előadása.

26-án, vasárnap kirándulás. Találkozás a hűvös, völgyi végállomáson 10 órakor.

29-én, szerdán este 1/2 9 órakor Reichenhalterné Pethő Irén irónő előadása.

A szerdai előadásokat mindenkor tea követi. A költségekhez tagtársaink 40, vendégek 60 fillérrel járulnak hozzá.

Tanfolyamok. Magyar és német gyorsírási, német nyelvi és könyvviteli tanfolyamaink február folyamán befejezést nyertek. Az összes kurzusok igen szép eredményt mutattak fel a vizsgálat alkalmával. A „buzgó tanerőknek e helyen mondunk hálás köszönetet. Új kurzusok március elején nyílnak. Számuk gyarapodik, amennyiben német nyelvből haladók számára is nyitunk tanfolyamot. Ezenkívül gyakorló órákat is szerveztünk gyorsírási tanfolyamainkból kikerülő tagtársaink számára. Mindezekre a tanfolyamokra a titkárság még elfogad előjegyzéseket. Nem ajánlhatjuk eléggé tagtársainknak, hogy ezeket a tanfolyamokat szorgalmasan látogassák és szak tudásukat gyarapítsák.

Szerda estéik. Februári szerda estéink minden tekintetben fényesen sikerültek. Schwimmer Rózsa tagtársunk úti élményeiről tartott pompás humoros előadást, Ego (R. Fried Margit) a boldogság fogalmát magyarázta nagyon érdekesen, Ziperneovszky Károlyné, a békemozgalom lelkes agitátora. Fegyverkezés és drágaság” címen tartott nagy gonddal megkonstruált, szép előadást. Az utolsó februári szerdán egyesületünk orvosa Steinberger Sarolta dr. mondott el nagyon megszívlelendő dolgokat a női higiéniéről.

Szenczy Margit tagtársunk február 9-én elhányt. Súlyos, hosszas szenvedéstől váltotta meg a halál. Súlyos veszteség érte elhunytával egyesületünket, amely egyik legbuzgóbb tagját veszítette el benne. Elhunytá alkalmából egyesületünk koszorúmegváltás címén 20 koronát küldött a budakeszi Erzsébet-szanatóriumnak.

Újabb Kedvezményen. A Hungária fürdő igazgatósága egyesületünk tagjai testete kedvezményes jegyeket engedélyezett. A jegyek az irodában kaphatók; 10 jegyet tartalmazó füzetet 7.20 koronáért vehetnek át tagtársaink. — Trencséntelepi fürdő igazgatósága az idei előszezonra, május 1-től június 15-ig, is nagy

ármérsékléseket engedélyez tagtársaink és családtagjaink számára. Fenntartja ez évben is a múlt nyáron életbeléptetett hivatalnoki penziót, mely igazolt tagjaink számára fürdőikkel együtt napi 6 kor.

Üdülőtelepünkre már most fogadunk el jelentkezéseket. Az üdülőtelepen díjtalan lakást, fürdőket bocsájunk a tagtársak rendelkezésére. Olcsó ellátásról gondoskodunk.

Temesvár.

A februárra tervezett német nyelvtani tanfolyam megnyitása márciusra maradt, mert az eddigi előadók elfoglaltsága miatt nem vállalta a tanítást. Iparkodunk majd ismét szakképzett tanítót megnyerni, az órák megkezdését pedig tudatjuk majd a jelentkezőkkel. A német gyorsírási tanfolyamot kevés jelentkező miatt elhalasztottuk. Az angol kurzus folyik, hallgatói nagy szorgalommal és kedvvel dolgoznak és szépen haladnak.

Február 26-án igazán élvezetes előadásban volt részünk. Szávay Zoltán dr a kereskedelmi és iparkamara II. titkára beszélt a mai költészetéről. Ezúttal is hálás köszönetet mondunk az előadónak, hogy megismertett bennünket a mai költészet sok rejtett szépségével is a már jól ismertek és méltányoltak mellett.

Márciusban sok fontos tennivalónk van. a munkában mindnyájunknak részt kell venni, jöjjenek tehát pontosan az egyesületbe és gyűlésekre. LUKÁCS MARGIT

Szombathely.

Ezidei egyesületi életünk legkimagaslóbb eseménye kétségkívül a január 28-án tartott Glücklich előadás volt. Glücklich Vilma már ismerte Szombathely közönsége: ez a körülmény, továbbá előadásának érdekes tárgya: a leányok és fiuk együttes tanítása, — magyarázzák meg azt a rendkívüli érdeklődést, mely a megyeház nagytermét szüntől megöltötte közönséggel. Glücklich Vilma mesterien felépített, logikus beszéde, finom, keresetlen előadása mindenkinek igaz gyönyörűségére szolgált; hálás köszönetet mondunk neki ezúton is azért a nagy szolgálatért, mellyel a koedukáció kérdésén ezen előadásával is előbbre vitte és sokakkal megbarátkoztatta.

Február 11-én tartott táncestélyünk is úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben jól sikerült. Nagy sajnálatunkra szolgált, hogy Teleky Sándorné grófnő (Szikra) személyesen meg nem jelenhetett, azonban elküldte erre az alkalomra írt cikkét, a „Tetszélők”-et, melyet Greisinger Ottóné elnökünk, volt szíves felolvasni. Kadnár Mici zeneakadémiai növendék gyönyörű éneke, Kemenes-Géfln Lajos színművész kitűnő szavalata, végül Janositz József, dr. Vajda Imre és Holdosi János urak művészi triója szolgáltatták a műsor kitűnő és sok tetszést aratott többi számain. Hálás köszönet illeti az összes szíves közreműködőket. A műsort reggelig tartó tánc követte. Az estély anyagi eredménye tisztán 251 K 75 fillér.

Március 18-án háziestély tartását határozta el a választmány, melynek részleteit a helyi sajtó útján közölni fogjuk. TROMBITÁS ERZSI.